

Η θεά Θέμις από τον Ραμνούντα (3ος αι. π.Χ.,
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθήνας)

Πατρική δικαιοσύνη

Α. Κείμενο

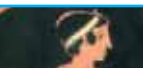
Ο Κλαύδιος Αιλιανός (περ. 170-235 μ.Χ.), για τον οποίο έγινε λόγος στην προηγούμενη τάξη, περιλαμβάνει στο έργο του *Ποικίλη Ιστορία* μια διδακτική ιστορία για έναν ατίθασο γιο και τη δραστική αντιμετώπισή του από τον πατέρα του.

Ἄνῃρ γένει Μάρδος παῖδας εἶχεν ἑπτὰ. Τούτων ὁ νεώτατος κακὰ πολλὰ τοὺς ἄλλους εἰργάζετο. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐπειρᾶτο αὐτὸν ὁ πατὴρ ῥυθμίζειν λόγῳ· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπέιθετο, πρὸς τοὺς δικαστὰς ἤγαγε καὶ ὅσα αὐτῷ ἐτετόλμητο ἀκριβῶς κατηγόρησε, καὶ ἦτι παρὰ τῶν δικαστῶν ἀποκτεῖναι τὸν νεανίσκον. Οἱ δὲ ἐξεπλάγησαν καὶ ἀμφοτέρους ἐπὶ τὸν βασιλέα Ἄρταξέροξην ἤγαγον. Τὰ αὐτὰ δὲ λέγοντος τοῦ Μάρδου, βασιλεὺς ἔφη: «Εἶτα τολμήσεις τὸν υἱὸν ἀποθνήσκοντα ὑπομεῖναι;». Ὁ δὲ ἔφη «πάντων μάλιστα· ἐπεὶ καὶ ὅταν τῶν φρομένων θριδακινῶν τὰς ἐκφύσεις τὰς πικρὰς ἀφαιρῶ, οὐδὲν ἢ μήτηρ αὐτῶν λυπεῖται, ἀλλὰ θάλλει μᾶλλον καὶ γλυκίων γίνεται». Ταῦτα ἀκούσας Ἄρταξέροξης ἐπήνεσε μὲν τὸν ἄνδρα καὶ τῶν βασιλικῶν δικαστῶν ἐποίησεν ἕνα, εἰπὼν ὅτι ὁ περὶ τῶν ἰδίων παιδῶν οὕτω δικαίως ἀποφαινόμενος πάντως καὶ ἐν τοῖς ἀλλοτριῶις ἀκριβῆς ἔσται δικαστὴς καὶ ἀδέκαστος, ἀφῆκε δὲ καὶ τὸν νεανίαν τῆς τιμωρίας, ἀπειλῶν αὐτῷ θανάτου, ἐὰν ἀδικῶν φωραθῆ ἕτερα.

Αἰλιανός, *Ποικίλη Ιστορία* 1.34 (διασκευή)

Γλωσσικά σχόλια

<p>γένει (δοτ. εν. ουσ. τὸ γένος) Μάρδος ἐργάζομαι τὰ μὲν πρῶτα ἐπειρᾶτο (γ' εν. οριστ. παρατ. ρ. πειράομαι, πειρᾶμαι) ῥυθμίζω</p> <p>ἤγαγε (γ' εν. οριστ. αορ. β' ρ. ἄγω)</p> <p>ὅσα αὐτῷ ἐτετόλμητο (γ' εν. οριστ. υπερσ. ρ. τολμάομαι, τολμᾶμαι)</p> <p>ἦπει (γ' εν. οριστ. παρατ. ρ. αἰτέω, αἰτῶ) ἀποκτείνει (απαρ. αορ. ρ. ἀποκτείνω)</p> <p>ἀμφοτέροι, ἀμφοτέραι, ἀμφοτέρα (αόρ. επιμερ. αντων.) τὰ δὲ αὐτὰ λέγοντος τοῦ Μάρδου</p> <p>ἔφη (γ' εν. οριστ. παρατ. ρ. φημί) εἶτα τολμήσεις ὑπομῆναι (απαρ. αορ. ρ. ὑπομένω);</p> <p>πάντων μάλιστα ἐπεὶ (αιτιολ. σύνδ.) ἢ θριδακίνη και ἢ θριδαξ, τῆς θριδακος ἢ ἔκφυσαι οὐδέν (αόρ. επιμερ. αντων. οὐδεῖς, οὐδεμία, οὐδέν) λυπεῖται θάλλει μᾶλλον</p> <p>ὀή γλυκίων, τὸ γλύκιον (συγκρ. βαθ. επιθ. γλυκύς, γλυκεῖα, γλυκί)</p> <p>ἐπήνεσε (γ' εν. οριστ. αορ. ρ. ἐπαινέω, ἐπαινῶ) τὸν ἄνδρα και τῶν βασιλικῶν δικαστῶν ἐποίησεν (οριστ. αορ. ρ. ποιέω, ποιῶ) ἔνα ὁ περὶ τῶν ἰδίων παιδων οὕτω δικαίως ἀποφαινόμενος πάντως και ἐν τοῖς ἄλλοτριόις ἀφῆκε (οριστ. αορ. ρ. ἀφίημι) τῆς τιμωρίας</p> <p>ἐάν ἀδικῶν φωραθῆ (γ' εν. υποτ. παθ. αορ. ρ. φωράομαι, φωρᾶμαι) ἕτερα</p>	<p>Μάρδος στην καταγωγή (ασιατική εθνότητα) προκαλώ, κάνω (πβ. ν.ε.: εργατικός, εργασιομανής) αρχικά προσπαθούσε (πβ. ν.ε.: πείραμα, απόπειρα, πειρατικός) (εδώ) συνετίζω, χαλιναγωγώ, ρυθμίζω, τακτοποιώ (πβ. ν.ε.: ρυθμός, αρρυθμία) έφερε, οδήγησε (πβ. ν.ε.: αγωγός, αγωγή, αγωγιμότητα, ανάγωγος) όσα είχε αποτολήσει αυτός (πβ. ν.ε.: τολμηρός, ατολμία) ζητούσε (πβ. ν.ε.: αίτηση, αίτημα) να τον εκτελέσουν (πβ. ν.ε.: πατροκτόνος, λιμοκτονώ) και οι δύο (πβ. ν.ε.: επαμφοτερίζω) κι ενώ ο Μάρδος έλεγε τα ίδια (πβ. ν.ε.: ταυτότητα, ταυτολογία) είπε αλήθεια, θα έχεις το θάρρος να αντέξεις; (πβ. ν.ε.: υπομονή, υπομονετικός, ανυπόμονος) βεβαιότατα! γιατί το μαρούλι η παραφυάδα (πβ. ν.ε.: απόφυση, υπόφυση) καθόλου δε λυπάται ανθίζει περισσότερο, πετάει περισσότερα φύλλα (πβ. ν.ε.: θαλερός) γλυκύτερος επαίνεσε τον άνδρα και τον έκανε βασιλικό δικαστή αυτός που διατυπώνει τόσο δίκαιες κρίσεις για τα παιδιά του οπωσδήποτε και στις ξένες υποθέσεις απάλλαξε από την τιμωρία (πβ. ν.ε.: άφεση, αφέτης, αφετηρία) εάν αποδειχθεί ότι διαπράττει άλλες αδικίες</p>
--	---

Ερμηνευτικά σχόλια

Ἀρταξέρξης: Ο ακριβής προσδιορισμός του προσώπου είναι αδύνατος λόγω της ασάφειας της διήγησης. Το όνομα αυτό έφεραν τέσσερις βασιλείς της Περσίας: ο Ἀρταξέρξης Α' ο Μακρόχειρ (464-424 π.Χ.), ο Ἀρταξέρξης Β' ο Μνήμων, που βασίλευσε από το 404 έως το 358 π.Χ., ο Ἀρταξέρξης Γ' ο Ωχός, που βασίλευσε από το 358 έως το 338 π.Χ., και ο Ἀρταξέρξης Δ' (πρόκειται για τον σατράπη Βήσσο που σκότωσε τον Δαρείο Γ', τον διαδέχθηκε ως Ἀρταξέρξης Δ' βασιλεύοντας για μικρό χρονικό διάστημα και τιμωρήθηκε από τον Μ. Αλέξανδρο).

Ερωτήσεις

1. Σε ποιες διαδοχικές ενέργειες προχώρησε ο πατέρας προκειμένου να λογικέψει τον ατίθασο γιο του;
2. Ποια ήταν η αντίδραση του βασιλιά όταν άκουσε ότι ο πατέρας ζητούσε τη θανάτωση του γιου του; Τι του απάντησε ο πατέρας;
3. Πώς ανταμείφθηκε ο πατέρας για την αμεροληψία του απέναντι στο παιδί του;
4. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο στόχος του πατέρα όταν προτείνει να καταδικαστεί σε θάνατο το παιδί του; Πώς κρίνετε την αυστηρότητά του και ποια συμπεράσματα μπορείτε να βγάλετε για την περσική αντίληψη περί σωφρονισμού και πειθαρχίας;

Νεαρό αγόρι με παιγνίδι στο χέρι (ερυθρόμορφη κύλικα, μέσα 5ου αι. π.Χ., Antikenmuseum, Βερολίνο)

Β. Επανάληψη ύλης ετυμολογίας Α' Γυμνασίου

1. Να σχηματίσετε:

- α) παράγωγα επίθετα της α.ε. από τα ρήματα: λάμπω, φαίνω, ὠφελέω - ὠφελῶ και σιωπάω - σιωπῶ.
β) ρηματικά επίθετα από τα ρήματα: λέγω, ἄπτω, ἐπαινέω - ἐπαινῶ, μένω και ποιέω - ποιῶ.

2. Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα της α.ε. από τα παρακάτω ουσιαστικά και να δηλώσετε τι σημαίνουν (πληθονή κτλ.):

ἀνάγκη, πορφύρα, ὥρα, πένθος, ἀνῆρ, μήτηρ, βασιλεὺς και τόλμη.

3. Να σχηματίσετε παράγωγα ρήματα της α.ε. από τα ονόματα:

βασιλεὺς, παῖς, σκιά, νίκη, ὄξύς, τόλμη, πικρός, ῥυθμός, ἀκριβής και λύπη.

4. Να κατατάξετε τα επιρρήματα σε κατηγορίες (τοπικά, τροπικά, ποσοτικά, χρονικά), με βάση τις παραγωγικές καταλήξεις τους:

ἄνωθεν, ἑλληνιστί, καθῶς, ἀριστίνδην, Μεγαράδε, ἀναφανδόν και ἀκριβῶς.

5. Να γράψετε τι δηλώνουν τα ουσιαστικά (κατάσταση, ενέργεια, πρόσωπο που ενεργεί, αποτέλεσμα ενέργειας, εθνικότητα, τόπο, υποκορισμό κτλ.):

δενδρύλλιον, νεανίσκος, διδασκαλεῖον, Κορίνθιος, ἄλιεύς, βασιλεία, μάντευμα, τελετή, θυσία, ἱερωσύνη.

6. Να γράψετε στη στήλη Β' τα ρήματα της α.ε. από τα οποία παράγονται οι λέξεις της στήλης Α' και στη στήλη Γ' τι δηλώνουν οι λέξεις αυτές:

Α'	Β'	Γ'
πομπός		
θάνατος		
ἄγωγός		
μονή		
δικαίωμα		
δίωξις		
σχέσις		

7. Να γράψετε από δύο παράγωγες λέξεις της α.ε. για καθένα από τα ρήματα που σας δίνονται και να τις κατηγοριοποιήσετε ανάλογα με τη σημασία τους (πρόσωπο που ενεργεί, κατάσταση, τόπος, μέσο κτλ.):

κρίνω, δικάζω, λύω, γράφω, φύω, λέγω.

Γ. Επανάληψη ύλης γραμματικής – σύνταξης Α' Γυμνασίου

1. Να τονίσετε τις λέξεις και να δικαιολογήσετε τον τόνο που επιλέξατε: νησος, ανθρωπος, σπευδε, τελος, δυναμης, παιδες, πλουτος, μηκος, οινος, ταυρος, γενναιος, θεος, μεγας.

2. Να μεταφέρετε τα ρήματα στον τύπο της οριστικής που ζητείται στην παρένθεση:

είργάζεται _____ (ενεστ., β' πρόσ. ενικού)

ἐπείθετο _____ (ενεστ., γ' πρόσ. πληθ.)

ῥυθμίζουν _____ (παρατ., β' πρόσ. πληθ.)

θάλλει _____ (παρατ., α' πρόσ. πληθ.)

ἔσται _____ (παρατ., α' πρόσ. ενικού)

3. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού:

τῶ λόγῳ _____ ὁ δικαστής _____

τῶν δικαστῶν _____ τὸν νεανίαν _____

τὸν νεανίσκον _____ τοῦ θανάτου _____

τὸν βασιλέα _____ ὁ βασιλεύς _____

τὰς ἐκφύσεις _____ τῶν θριδακινῶν _____

4. Να κλίνετε και στους δύο αριθμούς τις φράσεις: τὰς πικρὰς ἐκφύσεις, ὁ ἀδέκαστος δικαστής.

5. Να βρείτε τα υποκείμενα και τα αντικείμενα των ρημάτων των παρακάτω φράσεων της Ενότητας:

α. Ἄνηρ γένει Μάρδος παῖδας εἶχεν ἑπτὰ.

β. Οἱ δὲ ἐξεπλάγησαν καὶ ἀμφοτέρους ἐπὶ τὸν βασιλέα Ἄρταξέροξην ἦγαγον.

γ. Τῶν φρομένων θριδακινῶν τὰς ἐκφύσεις τὰς πικρὰς ἀφαιρῶ.

δ. Ταῦτα ἀκούσας Ἄρταξέροξος ἐπήνεσε τὸν ἄνδρα.

6. Να εντοπίσετε τα αντικείμενα και τα κατηγορούμενα στις παρακάτω φράσεις του κειμένου της Ενότητας:

α. Ὁ περὶ τῶν ἰδίων παίδων οὕτω δικαίως ἀποφαινόμενος πάντως καὶ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἀκριβῆς ἔσται δικαστής καὶ ἀδέκαστος.

β. Ταῦτα ἀκούσας Ἄρταξέροξος ἐποίησεν τὸν ἄνδρα τῶν βασιλικῶν δικαστῶν ἓνα.

7. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο του ενεστώτα και του μέλλοντα οριστικής των ρημάτων που δίνονται στην παρένθεση:

α. Οἱ διδάσκαλοι τοὺς νέους _____ / _____ (παιδεύω).

β. Οἱ Ἀθηναῖοι _____ / _____ (παρατάσσομαι) ἐπὶ τῷ λιμένι ἐν μετόπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν (= σαν να ἐπρόκειτο για ναυμαχία).

γ. Οἱ πολέμιοι _____ / _____ (λύω) τὰς σπονδάς.

δ. Οἱ χρησιμολόγοι τὴν τῶν θεῶν βουλήν _____ / _____ (προλέγω).

ε. Ὑμεῖς τοὺς θεοὺς _____ / _____ (θεραπεύω).

στ. Ἡμεῖς τὰς τῶν οἰωνῶν πτήσεις _____ / _____ (ἐρμηνεύω).

ζ. Ὑμεῖς _____ / _____ (πορεύομαι) ὅπου τὸ στράτευμα μέλλει σῖτον ἔξειν.

8. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο του αορίστου και του παρακειμένου οριστικής των ρημάτων που δίνονται στην παρένθεση:

- α. Οἱ Ἕλληνες τοῖς οἰωνοσκόποις _____ / _____ (πιστεύω).
β. Ἡμεῖς _____ / _____ (θύω) ἱερεῖα ἐπὶ τῶν βωμῶν.
γ. Οἱ ἱππεῖς τοὺς πολεμίους _____ / _____ (διώκω).
δ. Οἱ σύμμαχοι τοὺς τοξότας ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος (= ἔξω ἀπὸ το ἀριστερό τμήμα τοῦ στρατοῦ) _____ / _____ (τάττω).
ε. Οἱ στρατηγοὶ τὰ δέοντα _____ / _____ (κελεύω).
στ. Λακεδαιμόνιοι ἀθροίσαντες τοὺς συμμάχους _____ / _____ (βουλεύομαι) περὶ τῶν αἰχμαλώτων.
ζ. Ἡμεῖς _____ / _____ (παύομαι) τοῦ περιτειχισμοῦ (= τὴν προσπάθεια νὰ χτίσομε τείχος) καὶ ἡσυχάζομεν.

9. Να συμπληρώσετε τις φράσεις με τους τύπους των λέξεων που ζητούνται στην παρένθεση και να τις μεταφράσετε:

- α. Τῆς παιδείας αἱ μὲν ρίζαι πικραὶ _____ (εἰμί, οριστ. ενεστ.) οἱ δὲ καρποὶ γλυκεῖς.
β. Ὁ εὐπειθής (= υπάκουος) _____ (νόμος, δοτ. πληθ.) χρηστός πολίτης _____ (εἰμί, οριστ. ενεστ.).
γ. Ὁ ἀγαθός _____ (ἀγαθός, δοτ. εν.) μόνῳ φίλος ἐστί.
δ. Λύσανδρος κακονούστατος ἦν _____ (πόλις, δοτ. εν.).

10. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον τύπο των λέξεων που ζητείται στην παρένθεση:

- α. Γύμναζε σεαυτὸν (= τον εαυτό σου) _____ (πόνος ἐκούσιος, δοτ. πληθ.), ὅπως ἂν δύνῃ (= γιὰ νὰ μπορεῖς) καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν.
β. Θεωροῦμεν (= βλέπουμε) _____ (ὁ λέων, αιτ. πληθ.) πρῶτερον διακειμένους πρὸς τοὺς θεραπεύοντας (= νὰ εἶναι πιο ἡμέρα με αὐτοὺς που τα φροντίζουν) ἢ τῶν ἀνθρώπων ἐνίους πρὸς τοὺς εὖ ποιοῦντας (= ἀπ' ὅ,τι μερικοὶ ἄνθρωποι με τοὺς ενεργέτες τοὺς).
γ. _____ (τὸ ἀγαθόν, ονομ. πληθ.) _____ (κόπος, δοτ. πληθ.) κτῶνται.
δ. _____ (ἡ γλῶσσα, γεν. εν.) κράτει (= νὰ συγκρατεῖς), καὶ μάλιστα ἐν _____ (συμπόσιον, δοτ. εν.).
ε. _____ (φύσις πονηρά, αιτ. εν.) μεταβαλεῖν οὐ ῥάδιον.
στ. Δόξα καὶ πλοῦτος ἄνευ _____ (σύνεσις, γεν. εν.) οὐκ ἀσφαλῆ κτήματα.
ζ. Τὴν _____ (ἡ φιλαργυρία, αιτ. εν.) εἶπεν _____ (μητρόπολις, αιτ. εν.) πάντων _____ (τὸ κακόν, γεν. πληθ.).

Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥίπος πλέοις.

Εὐριπίδης, Θυέστης απ. 397

Ἀν εἶναι θέλημα θεοῦ, μπορεῖς καὶ σὲ μια ψάθα ἐπάνω νὰ ταξιδέψεις.

